מקצתן נעשין עדים. ויעידו בפני מבריחסס דגבי דיני נפשות עדות בעינן לכתיב (דברים יח) על פי שנים עדים יומת המת לא יומת וגו': ומקצתן נעשין דיינים. אבל המעידים לא יעבו וידונו עמהם דהרחוי להעיד אית ליה לרבי טרפון נעשה דיין אבל עד עצמו לית ליה דנעשה דיין וגבי עדות המדמה גופה נמי לא אכשרנא במתני' להיות העדים נעשים דיינים דאם כן למה לי יוסיפו מבריחסס יעידו בפני יחיד ואחר כך יעבו הם עמו ויקדשו והכי אמרינן ליה בפרק שני דכתובות (דף כא:): כולן עדים הם. ראויים להעיד: והצילו העדה. יעסקו בזכותו: **מתני'** כל השופרות. בין של איל בין של יעל: שהוא קרן. אינו קרוי שופר וגבי יום"כ[ד] שופר כתיב (ויקרא כה) והעברת שופר תרועה ובפרק בתרא (דף לד.) גמרינן ר"ה מיובל: בקרן היובל. ויובל דיבורא הוא כדמפרש בגמ': **גמ'** אקרו קרן ואקרו שופר. אקרו קרן כדאמרן ואקרו שופר. אקרו כדאמרן שופר דכתיב במתן תורה (שמות יט) במשוך היובל וגו' וכתיב ויהי קול השופר (שם): וקרני ראם קרניו. של בכור שורו הדר לו וקרני ראם אמר לך דפרה נמי אקרי שופר דכתיב [ה] ותיטב לה' משור פר אם שור למה לו ואם פר למה שור אלא מאי שור[ו] פר משופר ורבנן כדרב מתנה דאמר רב מתנה מאי שור פר[ז] שהוא גדול כפר עולא אמר היינו טעמא דרבנן כדרב חסדא דאמר רב חסדא מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה לפי[ח] שאין קטיגור נעשה סניגור ולא והא איכא דם פר הואיל ואשתני אשתני והא איכא ארון וכפורת וכרוב חוטא בל יקריב קאמרינן והא איכא כף ומחתה חוטא בל יתנאה קא אמרינן והא איכא בגדי זהב מבחוץ מבפנים קא אמרינן שופר נמי מבחוץ הוא כיון דלזכרון הוא כבפנים דמי והא תנא מפני שהוא קרן קאמר חדא ועוד קאמר חדא דאין קטיגור נעשה סניגור ועוד מפני שהוא קרן ור' יוסי אמר לך דקא אמרת אין קטיגור נעשה סניגור הני מילי מבפנים והאי שופר מבחוץ הוא ודקא אמרת מפני שהוא קרן כל השופרות נמי אקרו קרן אביי אמר היינו טעמייהו דרבנן שופר[ט] אמר רחמנא ולא שנים ושלשה שופרות והא דפרה כיון דקאי גילדי גילדי מיתחזי כשנים ושלשה שופרות והא תנא מפני שהוא קרן קאמר חדא ועוד קאמר חדא דשופר אחד אמר רחמנא [י] ולא שנים ושלשה שופרות ועוד מפני שהוא קרן ורבי יוסי אמר לך דקאמרת שופר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה שופרות כיון דמחברי אהדדי חד הוא ודקאמרת מפני שהוא קרן כל השופרות נמי אקרו קרן מאי משמע דהאי יובלא לישנא דדכרא הוא דתניא אמר רבי עקיבא כשהלכתי לערביא היו קורין לדכרא יובלא ואמר ר"ע כשהלכתי לגליא היו קורין לנדה גלמודה [כ] מאי גלמודה דא מבעלה ואמר ר"ע כשהלכתי לאפריקי היו קורין למעה קשיטה למאי נפקא מינה לפרושי [ל] מאה קשיטה דאורייתא מאה דנקי אמר רבי כשהלכתי לברבי הים [מ] היו קורין למכירה כירה למאי נפקא מינה לפרושי [נ] אשר כריתי לי אמר ר"ש בן לקיש כשהלכתי לתחום קן נשרייא היו קורין לכלה נינפי מאי קרא [ס] יפה נוף משוש כל הארץ ולתרנגול שכוי אמר רב יהודה אמר רב ואיבעית אימא [ע] ריב"ל מאי קרא [פ] מי שת בטוחות חכמה או מי נתן לשכוי בינה מי שת בטוחות חכמה אלו כליות [צ] או מי נתן לשכוי בינה זה תרנגול לוי איקלע לההוא אתרא אתא גברא לקמיה אמר ליה קבעון

ונעשה עד אין נעשה עליה עוד דיין בעדות עצמו אלא אם כן מעידין אחרים בפניו ואגלה בעניני דגזירת הכתוב היא דכתיב ועמדו שני האנשים וגו' בעדים הכתוב מדבר (שבועות ל.) לפני ה' שייגו לפני הדיינין אשמועינן קרא דלריך להעיד שנים לפני הדיינין אבל העדים אינן חוזרין ויושבין ודנין [רשב"ם ב"ב קיד.]. **במשוך.** בתקיעה אחרונה בתהרין התוקע את הקול [והושע ו ה]. **מפני מה אין כהן וכו'.** מגיד שאינו משמש לפנים בשמונה בגדים שהוא משמש בהם בתוך שיש בהם זהב לפי אשין קטיגור נעשה סניגור אלא בד' ככהן הדיוט וכולן של בוץ [ויקרא שם ד ד]. **גלמודה.** שולדת בלעז"ן [ישעיה מט כא]. **גמודה.** בדולה כמו ויגמל [בראשית כא] (בראשית לג יח). **קשיטה.** מעה אמר ר"ע כשהלכתי וכו' (ותרגומו תוכלן טוסים חריפים בכל מקום כגון עוכר לסומכ) [בראשית לג יח]. **אשר כריתי לי.** כשסוגו כמו (שמות כא) כי יכרה איש ומדרשו עוד מתייחב עד הלשון כמו אשר קיימי [בראשית נ ה]. לשון מקח [דברים ב ח]. **יפה נוף.** עיר שהוא יפה לשון נוף של אילן. דבר אחר כלא של יופי שכן קוראין בכרכי הים לכלה נינפי. ומנמקם תכרו כמו שלשת הנפש קונטרילי"ה בלע"ז (יהושע יח) וכו' [תהלים מח ג].

מסורת הש"ס עם הוספות

א) כתובות כא: גיטין ה: ב"ק נ: ב"מ קיד. סנהדרין לד:, ג) [ברכות נט. קידושין דף ה.], ג) סוטה מב, ד) [סוטה יג.], ה) [חולין נב.], ו) לעיל יא., ז) [ב"ק סה:], ח) לעיל י., ט) [וע"ע תוס' ב"מ קיד. ד"ה אבל וד"ה [לין]], י) שמות כח יב וכט, כ) [לקמן מז:].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אקרו קרן כו' קול השופר הס"ד ותמ"ל מה"ד קרן אשכחן דאקרי דכתיב וקרני לחם קרניו של כבוד שוהו הס"ד: (ב) ד"ה שור שהוא כפר ביום כו' אי עז כי יולד ופר אינו נקרא:

גליון הש"ם

גמ' שפיר קאמר ר"י. כעין זה פסחים דף כח ע"ב: שם ולא שנים ושלשה שופרי. עי' סוטה דף יז ע"ב תד"ה כתבה על שני:

תורה אור השלם

א) וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמַּכֶּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה: וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת הָרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהֵשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר נָס שָׁמָּה וְיָשַׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ: [במדבר לה, כד-כה]

ב) וְהָיָה בְּמִשְׁךְ בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל כְּשָׁמְעֲכֶם אֶת קוֹל הַשּׁוֹפָר יָרִיעוּ כָל הָעָם תְּרוּעָה גְּדוֹלָה וְנָפְלָה חוֹמַת הָעִיר תַּחְתֶּיהָ וְעָלוּ הָעָם אִישׁ נֶגְדּוֹ: [יהושע ו, ה]

ג) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הָדָר לוֹ וְקַרְנֵי רְאֵם קַרְנָיו בָּהֶם עַמִּים יְנַגַּח יַחְדָּו אַפְסֵי אָרֶץ וְהֵם רִבְבוֹת אֶפְרַיִם וְהֵם אַלְפֵי מְנַשֶּׁה: [דברים לג, יז]

ד) וְתִיטַב לַיְיָ מִשּׁוֹר פָּר מַקְרִן מַפְרִיס: [תהלים סט, לב]

ה) וַיִּקַּח אֶת חֶלְקַת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר נָטָה שָׁם אָהֳלוֹ מִיַּד בְּנֵי חֲמוֹר אֲבִי שְׁכֶם בְּמֵאָה קְשִׂיטָה: [בראשית לג,יט]

ו) אֲבִי הִשְׁבִּיעֲנִי לֵאמֹר הִנֵּה אָנֹכִי מֵת בְּקִבְרִי אֲשֶׁר כָּרִיתִי לִי בְּאֶרֶץ כְּנָעַן שָׁמָּה תִּקְבְּרֵנִי וְעַתָּה אֶעֱלֶה נָּא וְאֶקְבְּרָה אֶת אָבִי וָאָשּׁוּבָה: [בראשית נ, ה]

ז) יָפֶה נוֹף מְשׂוֹשׂ כָּל הָאָרֶץ הַר צִיּוֹן יַרְכְּתֵי צָפוֹן קִרְיַת מֶלֶךְ רָב: [תהלים מח, ג]

ח) מִי שֶׁת בַּטְּחוֹת חָכְמָה אוֹ מִי נָתַן לַשֶּׂכְוִי בִינָה: [איוב לח, לו]

הגהות וציונים

(א) כת"י כולן עדים הן ואין עד יכו', וכ"ה ברש"י ובב"ק: (ב) [כשמעכם את קול השופר כך איתא בר"י ק"ף ובראש"ש] (גליון): (ג) צ"ל משור, וכ"ה בדפו"י (הגי' יעב"ץ): (ד) בכת"י הגירסא מאי שור פר שור שהוא פר עולא וכו', וכ"ה ברש"י (וע"ע ריטב"א): (ה) בכת"י ובדפו"י נוסף אחד (וכמו להלן בסמוך): (ו) נדפ"י ואיתימא ריב"ל, (רש"ש, מנחת יהודה), וכ"ה בכת"י ובדפו"י. ובנ"א מכת"י הגי' ואיתימא ר' אלעזר: (ז) בכת"י נוסף דאמר מר (ברכות סא ע"א) כליות יועצות: (ח) בדפו"ר ובגי' ר"ה (וכ"ה בר"ן ובע"ב) ומהרש"א הגיה כלפנינו, ובדפוס קראקא הגי' וגבי יובל, וכ"ה ברש"י שבר"ף, וכן הגיהו בגליון הר"ן, (וע"ע יום תרועה): (ט) צ"ל חלקות, וכ"ה ברש"י שבעין יעקב (רש"ש), ועי' חכמת מנוח, וכ"ה בתוס' הרא"ש): (י) יש להוסיף אחר (חכמת מנוח, וכ"ה בתוס' הרא"ש): (כ) צ"ל דלא נילף (באה"מ): (ל) צ"ל מחיים כתיב ה"נ מייתי (באה"מ): (מ) [עי' מהרש"א וע"ע בתי"ט העתיק בזה"ל ועוד צריך להוכיח דבעלמא אקרי שופרות בלא קרן] (גליון): (נ) כ"ה בנ"א מכת"י בגמ' בל יתנאה, וכ"ה במאירי (ועי' בירושלמי יומא פ"ז ה"ג), וכן העתיק בס' יום תרועה בכל הסוגיא:

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ה מהלכות עדות הלכה ח סמג עשין קט טוש"ע מ"מ סי' ז סעיף ה: ח ב סמג עשין מג טוש"ע מ"מ סי' מקפו ס"א:

רבינו חננאל

שראו אחד שהרג את הנפש מקצתן נעשו עדים ומקצתן נעשו דיינים דברי ר"ש רע"א כולן עדים הן ואין עד נעשה דיין ודחינן כי אמר ר' עקיבא בדיני נפשות אבל בענין ר"ח אפי' ר"ע מודה: ירושלמי ר' הונא הוה חכים שהדי לחד בר נש אזל בעי מידון קומיה וכפר ביה כו'. ואסיקנא ושרא רב הונא גרמיה מן ההוא דינא ואזיל ואסהיד עלוי קומי ב"ד חורון: קידשוהו קודם לזמנו או לאחר עיבורו יום אחד יכול יהא מקודש ת"ל תקראו אותם אלה הם מועדי. כלומר אם תקראו אותם בזמנן הן מועדי ואם לאו אין מועד. קודם לזמנו יום כ"ט לחודש. לאחר עיבורו יום ל"ב. ביומי דר' ברכיה איסתתקן. אמר לון שמעתין דאתקדש יודאה וארבנן בראשיהון וקבלון: מתני' כל השופרות כשרין חוץ משל פרה קרן. ואמרינן שפיר קאמר ר' יוסי לרבנן כל השופרות נקראו קרן כו' ורבנן כל השופרות נקראו שופרות היובלין ואקרו קרן של פרה קרן אקרי שופר לא אקרי כו': מאי שור פר שהוא מפר. כלומר שור הנולד מפר שהוא חזק ואמרין בכחו לפיכך הוא חזק ושמן מובחר שבשוורים ולא משור זקן שכבר כחש כחו: קטיגור מלשון רכיל. פירוש סניגור מליץ ישר. פי' חוטא בל יתנאה [ד]. אדם שחטא לא יתגאה בכלי זהב ויכנס לפני ולפנים. קרן של פרה כיון דהוא גילדי גילדי כשנים ושלשה שופרות זה בתוך זה נזדמן והתורה אמרה שופר אחד לא שנים ושלשה שופרות: כתיב והיה במשוך בקרן היובל. ופי' ר' יוסי בקרן האיל לפיכך אמר מאי משמע דהאי יובל דכתיב בהאי קרא איל הוא שכן בערבייא קורין לאיל יובלא: מאה קשיטה. מאה מעה. שכן באפריקא ו) קורין לכלה נינפי והוא לשון יוחני: מי שת בטוחות חכמה

חשק שלמה על ר"ח

ו) לוי דחסר בדברי רבינו ול"ל קורין למעה קשיטה ומתוס קן נשרייא קורין לכלה כו'.

ליקוטי רש"י

אין עד נעשה דיין. המעיד על הדבר אין נעשה עוד דיין בתוכו דבר וגם אם ראה את הדבר

מקצתן נעשו עדים ומקצתן נעשו דיינין דברי רבי טרפון רבי עקיבא אומר כולן נעשין[ה] עדים [ו] ואין עד [א]נעשה דיין אפילו תימא רבי עקיבא עד כאן לא קאמר רבי עקיבא התם אלא בדיני נפשות דרחמנא אמר [א] ושפטו העדה והצילו העדה וכיון דחזיוהו דקטל נפשא לא מצו חזו ליה זכותא אבל הכא אפילו ר' עקיבא מודה: **מתני'** [ב]כל השופרות כשרים חוץ משל פרה מפני שהוא קרן אמר רבי יוסי והלא כל השופרות נקראו קרן שנאמר [ג] במשוך בקרן היובל[ד]: **גמ'** [ה] שפיר קאמר רבי יוסי ורבנן כל השופרות אקרו שופר ואקרו קרן דפרה קרן אקרי שופר לא אקרי דכתיב [ו] בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו ור' יוסי אמר לך דפרה נמי אקרי שופר דכתיב [ז] ותיטב לה' משור פר אם שור למה לו ואם פר למה שור אלא מאי שור[ח] פר משופר ורבנן כדרב מתנה דאמר רב מתנה מאי שור פר[ט] שהוא גדול כפר עולא אמר היינו טעמא דרבנן כדרב חסדא דאמר רב חסדא מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה לפי[י] שאין קטיגור נעשה סניגור ולא והא איכא דם פר הואיל ואשתני אשתני והא איכא ארון וכפורת וכרוב חוטא בל יקריב קאמרינן והא איכא כף ומחתה חוטא בל יתנאה קא אמרינן והא איכא בגדי זהב מבחוץ מבפנים קא אמרינן שופר נמי מבחוץ הוא כיון דלזכרון הוא כבפנים דמי והא תנא מפני שהוא קרן קאמר חדא ועוד קאמר חדא דאין קטיגור נעשה סניגור ועוד מפני שהוא קרן ור' יוסי אמר לך דקא אמרת אין קטיגור נעשה סניגור הני מילי מבפנים והאי שופר מבחוץ הוא ודקא אמרת מפני שהוא קרן כל השופרות נמי אקרו קרן אביי אמר היינו טעמייהו דרבנן שופר[כ] אמר רחמנא ולא שנים ושלשה שופרות והא דפרה כיון דקאי גילדי גילדי מיתחזי כשנים ושלשה שופרות והא תנא מפני שהוא קרן קאמר חדא ועוד קאמר חדא דשופר אחד אמר רחמנא [ל] ולא שנים ושלשה שופרות ועוד מפני שהוא קרן ורבי יוסי אמר לך דקאמרת שופר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה שופרות כיון דמחברי אהדדי חד הוא ודקאמרת מפני שהוא קרן כל השופרות נמי אקרו קרן מאי משמע דהאי יובלא לישנא דדכרא הוא דתניא אמר רבי עקיבא כשהלכתי לערביא היו קורין לדכרא יובלא ואמר ר"ע כשהלכתי לגליא היו קורין לנדה גלמודה [מ] מאי גלמודה דא מבעלה ואמר ר"ע כשהלכתי לאפריקי היו קורין למעה קשיטה למאי נפקא מינה לפרושי [נ] מאה קשיטה דאורייתא מאה דנקי אמר רבי כשהלכתי לברבי הים [ס] היו קורין למכירה כירה למאי נפקא מינה לפרושי [ע] [פ] אשר כריתי לי אמר ר"ש בן לקיש כשהלכתי לתחום קן נשרייא היו קורין לכלה נינפי מאי קרא [צ] יפה נוף משוש כל הארץ ולתרנגול שכוי אמר רב יהודה אמר רב ואיבעית אימא [ק] ריב"ל מאי קרא [ר] מי שת בטוחות חכמה או מי נתן לשכוי בינה מי שת בטוחות חכמה אלו כליות [ש] או מי נתן לשכוי בינה זה תרנגול לוי איקלע לההוא אתרא אתא גברא לקמיה אמר ליה קבעון

הגהות

[ד] אמר ושפטו העדה והצילו העדה. תימה דבפרק אלו הן הגולין (מכות דף יב.) נפקא ליה מקרא אחרינא דאמר מנין לסנהדרין שראו באחד שהרג את הנפש אמן הורגין אותו עד שיעמוד בב"ד תלמוד לומר עד עמדו לפני העדה למשפט ויש לומר דעיקר דרשה מהתם וקרא דהכא אינטריך דלא יליף מהתם לשאר דיינין להצילן ב"ד אחר דשאני התם דאמר רחמנא והצילו העדה ומיהו הוא הדין לענין מכה חבירו כדמוכח בפ' התובל (ב"ק דף נ: ושם) ובעד נעשה דיין יש דיינים תלוקים כמו שפירשנו בפ' ב' דכתובות (כא: ושם ד"ה הגמ) דבעדות החדש דאורייתא עד הרואה הוא דנעשה דיין ובקיום שטרות דרבנן אפילו עד המעיד נעשה דיין ובדיני נפשות אפילו עד הרואה אין נעשה דיין [ט]:

חוץ משל פרה. הא דלא קתני נמי חוץ משל ראם דשל ראם נמי איקרי קרן דכתי' (דברים לג) וקרני ראם קרניו וכתיב (תהלים כב) ומעקרני רמים עניתני ושמא אינם תלולים ואינם ראוים לשופר: **והיה** במשוך בקרן היובל. תימה דלא מייתי קרא דילתח דכתיב (בראשית כב) בסבך בקרניו ואע"ג דהתוא קרא מחיים[י] דה"ג מייתי לה בגמרא בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו וי"ל דנראה ליה לתמוי האי מעוס דכתיב ביה שופר: **אקרו** קרן ואקרו שופר. פירש רש"י אקרו קרן כדאמרן ואקרו שופר דכתיב במשוך היובל וכתיב ויהי קול השופר יש מקשין אמאי לא הביא האי קרא דמתניתין במשוך בקרן היובל דכמעטה קול השופר להוכיח דכל שופרות אקרו שופר שעות להקשות וקל להבין דאדרבה מהאי קרא מוכח דשופר אקרי קרן ועוד צריך להוכיח דבעלמא שופרות אקרו שופר[כ]:

חוטא בל יתנאה קאמרינן. וגבי שופר מתנאה נמי בקול תקיעתו: **כיון** דלזכרון קאתי. תימה אפוד וחשן נמי לזכרון קאתו דכתיב בקרא[ל] וי"ל דהשבטים זכרון הם: **ולא** שנים ושלשה שופרות. ולא דמי למניח שופר [מ] בתוך שופר דדפרה בקונטרס דעל גלד ראשון אתוסף גלד שני שפת השני בתכליתו של ראשון והקול יוצא דרך כולם:

לנדה גלמודה. ונפקא מינה דדרשינן בסוטה (דף מב.) כי עדת חנף גלמוד (איוב טו): מלוגלוגות

מלוגלוגות

[ס] כת"י כולן עדים הן ואין עד יכו', וכ"ה ברש"י ובב"ק: [ע] [כשמעכם את קול השופר כך איתא בר"י ק"ף ובראש"ש] (גליון): [פ] בכת"י ובדפו"י נוסף אחד (וכמו להלן בסמוך): [צ] נדפ"י ואיתימא ריב"ל, (רש"ש, מנחת יהודה), וכ"ה בכת"י ובדפו"י. ובנ"א מכת"י הגי' ואיתימא ר' אלעזר: [ק] בכת"י נוסף דאמר מר (ברכות סא ע"א) כליות יועצות: [ר] בדפו"ר ובגי' ר"ה (וכ"ה בר"ן ובע"ב) ומהרש"א הגיה כלפנינו, ובדפוס קראקא הגי' וגבי יובל, וכ"ה ברש"י שבר"ף, וכן הגיהו בגליון הר"ן, (וע"ע יום תרועה): [ש] צ"ל חלקות, וכ"ה ברש"י שבעין יעקב (רש"ש), ועי' חכמת מנוח: [ת] יש להוסיף אחר (חכמת מנוח, וכ"ה בתוס' הרא"ש): [א] צ"ל דלא נילף (באה"מ): [ב] צ"ל מחיים כתיב ה"נ מייתי (באה"מ): [ג] [עי' מהרש"א וע"ע בתי"ט העתיק בזה"ל ועוד צריך להוכיח דבעלמא אקרי שופרות בלא קרן] (גליון): [ד] כ"ה בנ"א מכת"י בגמ' בל יתנאה, וכ"ה במאירי (ועי' בירושלמי יומא פ"ז ה"ג), וכן העתיק בס' יום תרועה בכל הסוגיא:

כו: ראוהו בית דין פרק שלישי ראש השנה

חלוגלוגות. ופקקא מיגה לזב בפ"ק דיומא (דף יח.) דלמרינן אין מאכילין אותו דברים המביאים לידי טומאה כגון חלוגלוגות: **של** יעל פשוט. פירש בקונטרס היה שכן שמה וקורין אותה אשטנצו"ק ובערוך פי' היא כשבה נקבה וקרן הכשבה רגיל להיות פשוט וכפירוש הקונטרס נראה דיעל היה דכתיב (תהלים קד) הרים הגבוהים ליעלים וחקו ודישן (דברים יד) מתרגמינן ויעלא ורמא ומצוה בשל יעל פשוט כדמשמע בגמ' דכמה דפשיטו טפי עדיף משום נשא לנבנו אל כפים ומיהו אין הלכה כן אלא כר' יהודה דאמר בר"ה בשל זכרים כפופים דהיינו של איל ור' לוי קאי כוותיה בגמ' דאמר מצוה של ר"ה ויוה"כ בכפופים דקסבר כמה דכייף איניש טפי עדיף משום והיו עיני ולבי שם וכדאמר ר' אבהו בפ"ק (דף טז.) למה תוקעין בשופר של איל אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק ומיהו נראה דלא פליגי אלא לכתחילה אבל כולהו מודו דיוצא בדיעבד בין בשל איל בין בשל יעל כדקתני ריש כל השופרות כשרים חוץ משל פרה והיכא דלא מצא של איל יוצא בשל רחל או בשעיר עזים תדע דלמצוה פליגי דהא ר' לוי מצוה קאמר ועוד אמר פשוט וכפוף כתיב ביואל (ויקרא כה) ופליגין ר"ה מייה וכיון דכולהו אקרו שופר חוץ משל פרה למה לא יצא ועוד משמע דפלוגתא דרבנן ור' יוסי בפני עצמן ופלוגתא דרבנן ור' יהודה בפני עצמן ואלו תרא פלוגתא היא ואם תמצא לומר דדוקא איילי אם כן הויא תרא פלוגתא דלתנא קמא כולהו כשרין בין בראש השנה בין ביוה"כ בין בתעניות חוץ משל פרה ור' יוסי אומר אף של פרה ולאידך רבנן ר"ה ויוה"כ בשל יעל ותעניות של זכרים ור' יהודה ר"ה של זכרים ויוצא בשל יעלים ומיהו קשה קצת דהא ר' לוי דאמר מצוה של ר"ה ויוה"כ[ב] היינו משום דילפינן גזרה שוה זה מזה בשביעי שביעי דלמרינן בפ' בתרא (דף לד.) וכדתנן שוה יוצא לר"ה לתקיעה ואי הוה טעמא משום מצוה בעלמא כדלמרינן דכמה דכייף איניש טפי עדיף היינו דוקא בראש השנה שהתקיעה לתפלה ולזכרון אבל יוצא אין התקיעה אלא סימן שלוח עבדיה והשמעת שדות החוזרות לבעליה לכך היה נראה לי מתוך זה דאינו יוצא אלא בכפוף פירוש דצריך להיות כפוף אי לא לא וגמרינן יוצא מייה: **ושתי** חצוצרות **באמצע.** שתי שופרות היו להן אחד מכאן ואחד מכאן כדי שיהיו החצוצרות באמצע משום דמצות היום בחצוצרות: **רבי** יהודה אומר בר"ה בשל זכרים **וביובלות בשל יעלים.** לית ליה לרבי יהודה שוה יוצא לר"ה והא דבעינן שופר בראש השנה לאו משום דילפינן מיואל אלא כאידך תנא דילף בפ' בתרא (ג"ז שם דף לד.) מדכתיב[ג] תקעו בחדש שופר ומיהו ההוא תנא נמי ילף ר"ה מיואל בגזרה שוה דקתמרינן שלש תרועות נאמרו בר"ה ומייתי קרא דוהעברת שופר תרועה דכתיב ביואל וביום ולא בלילה נמי ילף מיואל דכתמר התם והא דאיצטריך ליה קרא דתקעו בחדש משופר משום דילף נמי ראש השנה ממדבר והוה אמינא דבחצוצרות כמדבר לכך נראה דמודה רבי יהודה דשוה יוצא לר"ה אלא דלענין הך מילתא אין צריך להשוותם להיות בשל זכרים כשל ר"ה דטעמא דר"ה מסברא בעלמא דכמה דכייף איניש טפי עדיף שהוא יום הדין ולהזכיר עקידה אבל יוצא לבעלות עבדיה ושדות החוזרות לבעליה אין לחוש אלא שיהא שם שופר עליו אע"ג דר' לוי נמי משוה להו לענין זה משום גזרה שוה יש לומר דהא פליגי

בתורה

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"א מהלכות שופר הלכה ג סמג עשין מג:

י ב מיי' פ"א מהלכות תענית הלכה ד:

יא ג מיי' פ"א מהלכות שופר הלכה א ופ"י מהלכות שמיטין הלכה יא ופ"ב מהלכות תפלה הלכה ח:

יב ד מיי' פ"א מהלכות שופר הלכה א סמג עשין מג עוש"ע א"ח סי' תקפו סעיף א:

הגהות הב"ח

(**א**) גמ' דפשיטו אינש דעתיה טפי מעלי ובינום הכפורים נמי דגמר גזירה שוה ונתענית כמה דכייף: (**ב**) **רש"י** ד"ה כמה דפשיטו כו' וליוה"כ נמי דשוה הוא משום גזירה שוה ובתעניות כו' כל"ל:

תורה אור השלם

א) הֵיקִבַּע אָדָם אֱלֹהִים כִּי אַתֶּם קֹבְעִים אֹתִי וַאֲמַרְתֶּם בַּמֶּה קֹבַעְנוּךָ הַמַּעֲשֵׂר וְהַתְּרוּמָה:
[מלאכי ג, ח]

ב) סֶלָסְלָהּ וּתְרוֹמְמֵךְ תְּכַבְּדֵךְ כִּי תַחֲבָקֶנָּה:
[משלי ד, ח]

ג) וְשָׂמְתִּיהָ לְמוֹרַשׁ קִפֹּד וַאֲגַמֵּי מָיִם וְטָאטֵאתִיהָ בְּמַטְאֲטֵא הַשְׁמֵד נְאֻם יְיָ צְבָאוֹת:
[ישעיה יד, כג]

ד) הַשְׁלֵךְ עַל יְיָ יְהָבֶךָ וְהוּא יְכַלְכֶּלְךָ לֹא יִתֵּן לְעוֹלָם מוֹט לַצַּדִּיק:
[תהלים נה, כג]

רבינו חננאל

חכמה. אלו הכליות. או מי נתן לשכוי בינה זה תרנגול: פי' **קבען פל'** גזלני פל'. כדכתיב היקבע אדם אלהים וגו' פי' סירוגין פסקי פסקי. חלוגלוגות. פירוש פרפחינן. פי' מהפך במזייה. מסלסל בשערו. פי' טאטיתהא. מכבד שמכבדין בו את הבית. פי' יהבך משואך: [מתני'] שופר של ר"ה של יעל כו'. א"ר לוי מצוה של ר"ה ושל יוה"כ והיא היובל בכפופין ושל ימות השנה כגון תענית בפשוטין. ור' לוי בר"ה בלבד הוא דאמר כר' יהודה דתנן ר' יהודה אומר בר"ה תוקעין בשל זכרים וביובלות בשל יעלים. וקיימא לן כר' לוי בר"ה ויוה"כ במאי פליגי ת"ק ור' יהודה. ר' יהודה סבר בר"ה במאי דכייף איניש טפי עדיף וביוה"כ במאי דפשיט איניש דעתיה טפי מעלי.

מסורת הש"ס עם הוספות

(**א**) מגילה יח., ב) [מגילה יח. מזר ג.], ג) לקמן כט. ל. [ערכין ג:], **ד**) ע' יבמות דף קה:, **ה**) לעיל טז., **ו**) תהלים פא ד.

ליקוטי רש"י

היקבע אדם וגו'. לבוטיכו לרכוש לשון גזילה ולשון אחרי הוא המעשר והתרומה שאתם אוחלים מן הכהנים ומן הלוים היא גזילתי [מלאכי ג ח]. **פירוגין.** בגמרא מפרש קולא מעט ופוסק (ושוהה) ומחזר ופוסק [מגילה יז.]. **חלוגלוגות.** מין ירק הוא ושמו בכמה מקומות במסכת ובגמרא. **פרפחיני.** פיקקל"י בלעז [שם יח.]. **מסלסלה.** מפשה היה מחזר עליה לתקדק בה כמו כבולר על סלסלות (ירמיה ו) המחזר ומולך בכלים ומביא ידו לבקש את הטעלות ובלשון חכמים מסלסל בשערו [משלי ד ח]. **מסלסל בשערך.** למדנו שמסלסול לשון מיפוש והיפוך [מגילה שם]. **ומאטאתיה.** לשון מיבוד אמקוביי"כ בלע"ז כמו שאמרו לבותיהו לא הוי ידעי רבנן מאי טאטאתיה ומאטאתיה עד דאמרי' כו' [שעיה יד כג]. **מאטיתא.** מיקוסי"א בלע"ז [מגילה שם]. **יחבך.** משאך [תהלים נה כג]. **מייא.** מומר ערבי [ברכות ו: וסנהדרין סז:]. **ישמעאל** [שבת פב.]. מומר ישמעאל [תענית כב: מו"ק כח:].

הגהות וציונים

(**א**) צ"ל **אמרו** (גליון): (**ב**) בכת"י נוסף **פליגא**: (**ג**) [מפירש"י ד"ה במה קבענוך המעשר וכו' נראה דהיה גרסתו בגמ' דמיתי גם סיפא דהך קרא **ואמרתם במה קבענוך המעשר והתרומה**] (גליון): (**ד**) בכת"י נוסף **יומא חד** כמו להלן: (**ה**) בכת"י לאמתא דבי רבי **דחזיתיה** להההוא גברא: (**ו**) כת"י הוא דאמר **בר' יהודה דתנן** ר"י אומר, וכ"ה בכמה ראשונים, והיא הנוסחא האמיתית (דק"ס): (**ז**) תיבת "היו" ליתא בכת"י ובר"ח: (**ח**) כת"י אינש **טפי עדיף**, **ומר סבר בר"ה** כמה דפשיט אינש **טפי עדיף** (וכאן הוא סוף הענין, וכל השאר ליתא), ועי' קרבן נתנאל על הרא"ש ריד דוד שכ"ה גי' רש"י ותוס' (דק"ס), ועי' מהרש"א ורש"ש: (**ט**) ס"א **וביוה"כ** (גליון): (**י**) בס"א נוסף **עד** (חכמת מנוח) ועי' אות ג: (**כ**) בר"ן **דתקיעה דיובל**, וכעי"ז ברש"י שברי"ף: (**ל**) ברש"י שברי"ף **בגזירה** שוה **דשביעי** שביעי: (**מ**) צ"ל **ור'** (באה"מ): (**נ**) יש להוסיף **בכפופין** (באה"מ):

קבען פלניא לא הוה ידע מאי קאמר ליה אתא שאיל בי מדרשא (אמר[ט]) ליה גזלן[ז] אמר לך דכתיב[א] היקבע אדם אלהים[ב] וגו' א"ל רבא מברניש לרב אשי אי הואי התם הוה אמינא ליה היכי קבעך במאי קבעך ואמאי קבעך וממילא הוה ידעינא ואיהו סבר מילתא דאיסורא קאמר ליה לא הוו ידעי רבנן מאי[ח] סירוגין[ד] שמעוה לאמתא דבי רבי דחזתנהו רבנן דהוו עיילי פסקי פסקי אמרה להו עד מתי אתם נכנסין סירוגין סירוגין לא הוו ידעי רבנן מאי חלוגלוגות יומא חד שמעוה[ג] לאמתא דבי רבי דחזית להההוא גברא דקא מבדר פרפחיניה אמרה ליה עד מתי אתה מפזר חלוגלוגך לא הוו ידעי רבנן מאי[ב] סלסלה ותרוממך יומא חד שמעוה לאמתא דבי רבי דהוות אמרה[מ] להההוא גברא דהוה קא מהפך בשעריה אמרה ליה עד מתי אתה מסלסל בשערך לא הוו ידעי רבנן מאי[ג] וטאטאתיה במטאטא השמד יומא חד שמעוה לאמתא דבי רבי דהוות אמרה לחבירתה שקולי טאטיתא וטאטי ביתא לא הוו ידעי רבנן מאי[ד] השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך אמר רבה בר בר חנה יומא חד הוה אזלינא בהדי ההוא טייעא הוה דרינא טונא ואמר לי שקול יהבך ושדי אגמלאי: **מתני'** שופר של ראש השנה של יעל פשוט ופיו מצופה זהב[א] ושתי חצוצרות מן הצדדין שופר מאריך וחצוצרות מקצרות שמצות היום בשופר ובתעניות בשל זכרים כפופין ופיהן מצופה כסף ושתי חצוצרות באמצע[ב] שופר מקצר וחצוצרות מאריכות שמצות היום בחצוצרות[ג] שוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות רבי יהודה אומר בר"ה תוקעין בשל זכרים וביובלות בשל יעלים: **גמ'** א"ר לוי[ד] מצוה של ר"ה ושל יוה"כ בכפופין ושל כל השנה בפשוטין והתנן שופר של ר"ה של יעל פשוט הוא דאמר כי האי תנא[ה] דתניא רבי יהודה אומר בר"ה היו[ו] תוקעין בשל זכרים כפופין וביובלות בשל יעלים ולימא הלכתא כרבי יהודה אי אמרת הלכתא כר' יהודה הוה אמינא אפילו של יובל נמי כר' יהודה סבירא ליה קא משמע לן במאי קמיפלגי מר סבר בר"ה כמה דכייף איניש דעתיה[מ] טפי מעלי וביום הכפורים כמה דפשיט איניש דעתיה טפי מעלי (**ט**) ובתעניות[מ] כמה דכייף איניש דעתיה טפי מעלי: ופיו

ופיו מצופה זהב כו' במקום הנחת פה פסול. שהתקיעה מזהב ולא בשופר: לכך מאריך בשופר. תירולא הוא: וממילא כו'. דמה לי סוף בלא תחילה ומה לי תחילה בלא סוף ומשום דצער לאומני אתרוייהו לייק הך דיוקא: תקע בראשונה. בפשוטה שלפני התרועה: ומשך בשניה בשתים. לפי שהיה צריך לתקוע כאן ג' תקיעות רצופות אחת לפשוטה לאחריה דמלכיות ואחת לפשוטה לפניה דזכרונות: בור ודות. תדא ניהו [ט] אלא שהבור בתפירה והדות בנגיין על הקרקע ליטטרי"ל בלע"ז: פיטם. תבית גדולה פוגטי"ן בלע"ז: מחד גברא. דומיא דזכור ושמור: הא לא דמיא. הא מילתא דשופר לא דמיא אלא לסיפא: י' קורין. וי' קולות יש כאן שאי אפשר להם לעמוד ליטורס בתיבה אחת שלא יהא אחד לאחור ואחד לפנים: דחביבה עליה. תדשה היא לו: התורה חמה. דכתיב (ויקרא יד) ולוה הכהן ופנו את הבית שלא יטמאו כלי תרס שבתוכו שאין להם טהרה במקוה [יא]: למיעבד שובדא. בתלולות ושופר: מקום שיש שופר. כגון ר"ה ויובל: מקום שיש חצוצרות. כגון תעניות: וכך הנהיג. כמשנתינו שופר ותלולות: בשערי מזרח ובהר הבית. תדא מילתא היא בשערי מזרח בהר הבית ווי"א בשערי מזרח בעזרת נשים: מתני' שופר שנסדק ודבקו. בדבק שקורין גלו"ד: פסול. דהוה ליה כשני שופרות [יב]:

גמ'

בשופר לידע שמצות היום בשופר: ובתעניות בשל זכרים כפופין ופיו [יג] מצופה כסף: מאי שנא התם דזהב ומ"ש הכא דכסף איבעית אימא כל כינופיא דכסף הוא דכתיב [יד] עשה לך שתי חצוצרות כסף [טו] ואיבעית אימא [יז] התורה חסה על ממונן של ישראל התם נמי נעביד דכסף אפילו הכי כבוד יו"ט עדיף רב פפא בר שמואל סבר למיעבד עובדא כמתניתין אמר ליה רבא [יח] לא אמרו אלא במקדש תניא נמי הכי במה דברים אמורים במקדש אבל בגבולין מקום שיש חצוצרות אין שופר מקום שיש שופר אין חצוצרות וכן הנהיג רבי חלפתא בציפורי ורבי חנניא בן תרדיון בסיכני וכשבא [יט] דבר אצל חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית בלבד אמר רבא ואיתימא רבי יהושע בן לוי מאי קראה דכתיב [כ] בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' לפני המלך ה' הוא דבעינן חצוצרות וקול שופר אבל בעלמא לא: שוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות כו': א"ר שמואל בר יצחק כמאן מצלינן האידנא זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון כמאן כרבי אליעזר דאמר [כא] בתשרי נברא העולם מתיב רב עינא שוה יובל לר"ה לתקיעה ולברכות והא איכא זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון דבר"ה איתא וביובל ליתא כי קתני אשארא רב שישא בריה דרב אידי מתני הכי א"ר שמואל בר יצחק הא דתנן שוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות כמאן דלא כרבי אליעזר דאי רבי אליעזר כיון דאמר בתשרי נברא העולם הא איכא זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון דבר"ה איתא וביובל ליתא כי קתני אשארא: מתני' [כב] שופר שנסדק ודבקו פסול [כג] דיבק שברי שופרות פסול ניקב

אם שופר עליו וכ"ש דבק שברי שופרות אלא זו ואין צריך לומר זו קתני מ"ל יותר סופו להפרד כשנסדק מצד אחד ודבקו משאם עשה שופר אחד של חתיכות והוי אם שופר עליו טפי קא משמע לן ודבק שברי שופרות נמי לא מיפסיל מטעם שיש ושלשה שופרות אלא דאין זה קרוי שופר אי נמי משום דכתיב (ויקרא כה) והעברת דרך העברתו כי היכי דפסלינן הפכו ותקע בו משום דעיגון דרך העברתו [כד] ואפילו נפסל מטעם משום שיש ושלשה שופרות אין קשיא כלום:

ניקב

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [שבועות דף כ:], ב) [לקמן כח.], ג) [לקמן כח. לג.:], ד) לקמן כח., ה) מגילה כא.:, ו) [יומא לט. מד: מנחות עו: פו: פח: פט. חולין מט: עז.], ז) [לעיל מ. י: ע"ז ח.], ח) [ב"ב סד.], ט) נגעים פי"ב מ"ה, י) לעיל כו., כ) לקמן עמוד ב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכ"ה בן מרדיון בפיקמי וכשאת הדבר אלא מכמיס:

גליון הש"ס

גמ' אלא תרתי קלי כו' מתרי גברי. עי' סוטה דף לט ע"ב תד"ה עד שילה:

הגהות וציונים

א) צ"ל יכול (הג' יעב"ץ), וכ"ה בשבועות: ב) [צ"ל יהא אחד קורא כך איתא במגילה] (גליון): ג) בכת"י נוסף ועשרה מתרגמין, וכ"ה במגילה, ועיי"ש ברש"י ובתוס': ד) צ"ל ופיהן (רש"ש): ה) בכת"י נוסף והיו לך למקרא העדה ולמסע את המחנות: ו) מכאן ראיה שפרק אנדרוגינוס אינו מן המשנה ודלא כסמ"ג עי' בהגהת מהגרי"ב סוף בכורים (גליון): ז) בת"י אינו (גליון) בתוס' הרא"ש בשאר השנים לא, ועי' מהרש"א (ועיי"ש בתוס' הרא"ש עוד תוספת ביאור): ח) בתוס' הרא"ש על פני כולו ואין שם שופר עליו:

ליקוטי רש"י

זכור ושמור בדיבור אחד. שמור. וכנלסעות הוא אומר זכור שמיסס בדבור אחד ומביסה אחת נאמרו ונשמעה אחת נשמעו (מכילתא) [דברים ה יב]. הכי גרסינן. דמימרא דסבר רבא דכי שמע אינש פוף תקיעה בלא תחילת תקיעה יצא וממילא כו'. תקע בראשונה. פשוטה שלפני תרועת המלכיות [לקמן כח.]. פשוטה שלפני התרועה תקע כלרכה [שם לג:]. ומשך בשניה. בפשוטה של אחריה כשתים ונתכוין לצאת בה אף ידי פשוטה שלפני תרועת הזכרונות שמעיד עליו לתקוע מיקף לזו [שם כח.]. תקיעה של אחר התרועה משך כשתים לצאת בה ידי שתים שהיה צריך לעשות זו [אחר זו] פשוטה שלאחריה דמלכיות ופשוטה שלפניה דזכרונות. אין בידו אלא אחת. דפסוקין תקיעה אחת לשתים לא מפקקינן [שם לג:]. התוקע לתוך הבור וכו' הדות. בור נתפירה דות בנגין נתון בקרקע לשקרייי"ן [עיירובין קב: וכעי"ז רשב"ם ב"ב סא.]. שיהן עמוקין בקרקע ויש בהן מים מכוסין. נתפירה. בקרקע קשה שמתחיק מים בלא בנין. בנגין. תופרין בור בעפר מיחוח ובונין לו כותל אבנים ומקרי דות [שם סד.]. בור בתפירה בלא בנין כתלים ודות בנגין [ערכין יט.]. אם קול שופר שמע. בלא קול הברה יצא. אם קול הברה שמע. עם קול השופר לא יצא [לקמן כח.]. פיטם. פטסקין. תבית גדולות [ביצה טו:]. ובלבד שלא יהא אחד קורא ושנים מתרגמין. וכל שכן שאין שנים קוראין ושעמא משום דמרי קלי לא משתמעי [מגילה כא.]. התורה חסה כו'. שנאמר (ויקרא יד) ולוה הכהן ופנו את הבית וגו' עד מה תסה תורה על פכין של כלי חרס שאין להם טהרה במקוה אם כן תסה על ממון קל כל שכן על ממון חשוב אם כן תסה על ממונן של (לירושלים) [לרי שין] קל ותומר על ממונן של לדיקים [יומא לט.]. בתורת כהנים נפקא לן מולוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא וגו' מ"ר מאיר וכי מה מטמא לן שאמרה תורה להטמין שלא יראה הכהן את הנגע ולא יטמא עד

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ז מהלכות שופר הלכה ו טוש"ע א"ח סי' תקפו סעיף טו: יד ב ג מיי' פי"ב מהל' תפלה הלכה יא עור ש"ע א"ח סי' קמא סעיף ג: טו ד טוש"ע א"ח סי' תפח סעיף ב וסי' תרמד סעיף ג: טז ה מיי' פ"ב מהלכות מגילה הלכה ז עור ש"ע א"ח סי' תכל ס"ב: יז ו מיי' פ"ז מהלכות תענית הלכה ד: יח ז מיי' פ"ז מהלכות שופר הלכה ה סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תקפו סעיף ח: יט ח מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעיף י:

תורה אור השלם

א) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: [שמות כ, ח]

ב) שָׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוָּךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ: [דברים ה, יב]

ג) עֲשֵׂה לְךָ שְׁתֵּי חֲצֹצְרוֹת כֶּסֶף מִקְשָׁה תַּעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לְךָ לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמַסַּע אֶת הַמַּחֲנוֹת: [במדבר י, ב]

ד) בַּחֲצֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ יְיָ: [תהלים צח, ו]

רבינו חננאל

ות"ק סבר אדרבה איפכא מסתברא: ופיו של שופר מצופה זהב. ואוקימנא שלא במקום הנחת פה אבל במקום הנחת פה פסול הוא אותו השופר: ושתי חצוצרות מן הצדדין כו'. ואקשינן ותרי קלי מי משתמעי. כלומר אפשר לאדם לשמוע שני קולות בבת אחת. והתניא שמור וזכור בדבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכול לדבר ולא אזן יכול לשמוע. ופרקינן לכך מאריך בשופר כדי לצאת החובה בקול השופר ואקשי' הנה ג) כיון שהאריך בשופר סוף תקיעה בלא תחלת תקיעה למימרא דשמע סוף תקיעה בלא תחלת תקיעה יצא. והתנן תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת. פי' תקע תר"ת תקיעה תרועה תקיעה ועוד רוצה להתחיל תר"ת אחר. נמצא תקיעה של סוף תר"ת הראשון ותקיעה שהיא התחלת תר"ת השני סמוכות להדדי. עכשיו אם משך בסוף התקיעה האחרונה שבתר"ת הראשון כשיעור ב' תקיעות אין בידו אלא אחת כי אין מפסיקין הסוף מן התחלה ולא עלה בידו אלא תר"ת אחת. ופרקי' פסוקי תקיעתא חדא לחדתי לא פסקי ולעולם שמע תחלת תקיעה בלא סוף תקיעה או סוף תקיעה בלא תחלת תקיעה יצא. וי"א היה צריך תר"ת ותקע תקיעה ומשך בתרועה כדי תרועה ותקיעה אין בידו אלא תקיעה אחת. ותלמוד א"י מסייע לזה הפירוש: ת"ש התוקע לתוך הבור או לתוך הדות כו'. ושנינן תרי קלי מחד כגון שמור וזכור שנאמרו מפי הגבורה תרי כחדא לא משתמעי אלא הני כאות ומופת אבל תרי קלי מתרי משתמעי כדתניא בהלל ובמגילה אפי' י' קורין וי' מתרגמין אלמא כיון דחביב עליה יהיב דעתיה ושמע הכא נמי גבי שופר וחצוצרות יהיב דעתיה ושמע. א"כ למה מאריך בשופר להודיע שמצות היום בשופר ש"מ דשופר ביר אחד וחצוצרות ביד אחרים ותוקעין בהן: והני מילי במקדש כדתניא בד"א במקדש אבל בגבולין מקום שיש שופר אין בו חצוצרות ומקום שיש חצוצרות אין שופר כו' מהאי קרא בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'. בעינן בחצוצרות וקול שופר אבל בגבולין לא: שוה יובל לר"ה לתקיעה ולברכות. פי' בעינן ט' תקיעות וברכות מלכיות וזכרונות ושופרות ג) כך מתפללין ביובל ביום"כ: כמאן מצלינן בר"ה זה היום תחלת מעשיך כר' אליעזר דאמר בתשרי נברא העולם ומותבינן והא תנן שוה יובל לר"ה לתקיעות ולברכות. והאיכא זה היום תחלת מעשיך: ד' יהודה אומר

בראש

בתורה אחד קורא. פירוש לבדו ואחרי כן המתרגם מתרגם לבדו ולא שנים כורין יחד ומתרגמין יחד:

אבל שנים לא. והא דאמרינן בפ"ק דב"ב (דף טו. ופס) שמונה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותם לא שלא יקרא אחר עמו דל"כ כל התורה נמי אלא שלא יחלקום לשנים זה מרגנה וזה מרגנה ומה שנוהגין לקרות שנים בתורה סמכו אמתני' דפרק בתרא דבכורים [ד] (משנה ז) דתנן בראשונה כל מי שיודע לקרות קורא וכל מי שאינו יודע לקרות מקרין אותו ממנעו מלהביא בכורים התקינו שיהיו מקרין את מי שהוא יודע ואת מי שאינו יודע:

כמאן מצלינן זה היום תחלת מעשיך. תימה הא קי"ל כרבי יהושע דאמרינן בפ"ק (דף יב.) לתקופה כר' יהושע ואומר ר"ת דקי"ל כרב עינא דפריך משום יובל ורב עינא ה"ק והא איכא זה היום תחלת מעשיך דאינהו בראש השנה ולימיה מיובל אלא ודאי הא דאמרינן ליה לאו משום בריתו של עולם אלא משום תחלת מעשה דין שהעולם נדון בו להתקיים או לאו וזה שייך נמי ביום"כ דיובל דהוקש לר"ה כדלקמן בפרק בתרא (דף לד.) (אבל בשאר יומי לא [ה]) ואע"ג דמשני ליה שפיר רב עינא לא הדר ביה ומיהו לאידך ליתנא קשיא דקאמר מתני' דלא כר"א הוה ליה לשנויי דזה היום תחלת מעשיך דאי ר"א הקליר בגאם דשמיני עצרת כר"א דאמר בתשרי נברא העולם ובשל פסח יסד כר' יהושע אומר ר"ת דאלו ואלו דברי אלהים חיים ואיכא למימר דבתשרי עלה במחשבה לברואות ולא נברא עד ניסן ודכוותה אשכחן בפרק עושין פסין (עירובין דף יח. ופס) גבי אדם שעלה במחשבה לברואות שנים ולבסוף לא נברא אלא אחד:

כמאן דלא כר' אליעזר. תימה הא ע"כ לא שוו לכל מילי דהתניא לקמן בפרק בתרא (דף ג.) שוה יובל לר"ה לתקיעה ולברכות אלא שביובל תוקעין בין בב"ד שקדשו את החדש בין בב"ד שלא קדשו את החדש וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע: **שופר** שנסדק ודבקו פסול. פי' בקונטרס דהוה ליה כשני שופרות משמע שר"ל שנסדק לגמרי שנחלק לב' חתיכות שאם היה מחובר מצד אחד אין זה שני שופרות ותימה דאם נחלק לגמרי היינו דבק שברי שופרות ולכך נראה דנסדק מצד אחד לארכו על פני כולו ולפי [ו] שאין

מסורת הש"ס עם הוספות

ט) [שבועות דף כ:], ג) [לקמן כח.], ג) [לקמן כח. לג.:], ד) לקמן כח., ה) מגילה כא.:, ו) [יומא לט. מד: מנחות עו: פו: פח: פט. חולין מט: עז.], ז) [לעיל מ. י: ע"ז ח.], ח) [ב"ב סד.], ט) נגעים פי"ב מ"ה, י) לעיל כו., כ) לקמן עמוד ב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכ"ה בן מרדיון בפיקמי וכשאת הדבר אלא מכמיס:

גליון הש"ס

גמ' אלא תרתי קלי כו' מתרי גברי. עי' סוטה דף לט ע"ב תד"ה עד שילה:

הגהות וציונים

א) צ"ל יכול (הג' יעב"ץ), וכ"ה בשבועות: ב) [צ"ל יהא אחד קורא כך איתא במגילה] (גליון): ג) בכת"י נוסף ועשרה מתרגמין, וכ"ה במגילה, ועיי"ש ברש"י ובתוס': ד) צ"ל ופיהן (רש"ש): ה) בכת"י נוסף והיו לך למקרא העדה ולמסע את המחנות: ו) מכאן ראיה שפרק אנדרוגינוס אינו מן המשנה ודלא כסמ"ג עי' בהגהת מהגרי"ב סוף בכורים (גליון): ז) בת"י אינו (גליון) בתוס' הרא"ש בשאר השנים לא, ועי' מהרש"א (ועיי"ש בתוס' הרא"ש עוד תוספת ביאור): ח) בתוס' הרא"ש על פני כולו ואין שם שופר עליו:

ליקוטי רש"י

זכור ושמור בדיבור אחד. שמור. וכנלסעות הוא אומר זכור שמיסס בדבור אחד ומביסה אחת נאמרו ונשמעה אחת נשמעו (מכילתא) [דברים ה יב]. הכי גרסינן. דמימרא דסבר רבא דכי שמע אינש פוף תקיעה בלא תחילת תקיעה יצא וממילא כו'. תקע בראשונה. פשוטה שלפני תרועת המלכיות [לקמן כח.]. פשוטה שלפני התרועה תקע כלרכה [שם לג:]. ומשך בשניה. בפשוטה של אחריה כשתים ונתכוין לצאת בה אף ידי פשוטה שלפני תרועת הזכרונות לזו [שם כח.]. תקיעה של אחר התרועה משך כשתים לצאת בה ידי שתים שהיה צריך לעשות זו [אחר זו] פשוטה שלאחריה דמלכיות ופשוטה שלפניה דזכרונות. אין בידו אלא אחת. דפסוקין תקיעה אחת לשתים לא מפקקינן [שם לג:]. התוקע לתוך הבור וכו' הדות. בור נתפירה דות בנגין נתון בקרקע לשקרייי"ן [עיירובין קב: וכעי"ז רשב"ם ב"ב סא.]. שיהן עמוקין בקרקע ויש בהן מים מכוסין. נתפירה. בקרקע קשה שמתחיק מים בלא בנין. בנגין. תופרין בור בעפר מיחוח ובונין לו כותל אבנים ומקרי דות [שם סד.]. בור בתפירה בלא בנין כתלים ודות בנגין [ערכין יט.]. אם קול שופר שמע. בלא קול הברה יצא. אם קול הברה שמע. עם קול השופר לא יצא [לקמן כח.]. פיטם. פטסקין. תבית גדולות [ביצה טו:]. ובלבד שלא יהא אחד קורא ושנים מתרגמין. וכל שכן שאין שנים קוראין ושעמא משום דמרי קלי לא משתמעי [מגילה כא.]. התורה חסה כו'. שנאמר (ויקרא יד) ולוה הכהן ופנו את הבית וגו' עד מה תסה תורה על פכין של כלי חרס שאין להם טהרה במקוה אם כן תסה על ממון חשוב אם כן תסה על ממונן של (לירושלים) [לרי שין] קל ותומר על ממונן של לדיקים [יומא לט.]. בתורת כהנים נפקא לן מולוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא וגו' מ"ר מאיר וכי מה מטמא לן שאמרה תורה להטמין שלא יראה הכהן את הנגע ולא יטמא עד

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ז מהלכות שופר הלכה ו טוש"ע א"ח סי' תקפו סעיף טו: יד ב ג מיי' פי"ב מהל' תפלה הלכה יא עור ש"ע א"ח סי' קמא סעיף ג: טו ד טוש"ע א"ח סי' תפח סעיף ב וסי' תרמד סעיף ג: טז ה מיי' פ"ב מהלכות מגילה הלכה ז עור ש"ע א"ח סי' תכל ס"ב: יז ו מיי' פ"ז מהלכות תענית הלכה ד: יח ז מיי' פ"ז מהלכות שופר הלכה ה סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תקפו סעיף ח: יט ח מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעיף י:

תורה אור השלם

א) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: [שמות כ, ח]

ב) שָׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוָּךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ: [דברים ה, יב]

ג) עֲשֵׂה לְךָ שְׁתֵּי חֲצֹצְרוֹת כֶּסֶף מִקְשָׁה תַּעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לְךָ לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמַסַּע אֶת הַמַּחֲנוֹת: [במדבר י, ב]

ד) בַּחֲצֹצְרוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הָרִיעוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ יְיָ: [תהלים צח, ו]

רבינו חננאל

ות"ק סבר אדרבה איפכא מסתברא: ופיו של שופר מצופה זהב. ואוקימנא שלא במקום הנחת פה אבל במקום הנחת פה פסול הוא אותו השופר: ושתי חצוצרות מן הצדדין כו'. ואקשינן ותרי קלי מי משתמעי. כלומר אפשר לאדם לשמוע שני קולות בבת אחת. והתניא שמור וזכור בדבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכול לדבר ולא אזן יכול לשמוע. ופרקינן לכך מאריך בשופר כדי לצאת החובה בקול השופר ואקשי' הנה ג) כיון שהאריך בשופר סוף תקיעה בלא תחלת תקיעה למימרא דשמע סוף תקיעה בלא תחלת תקיעה יצא. והתנן תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת. פי' תקע תר"ת תקיעה תרועה תקיעה ועוד רוצה להתחיל תר"ת אחר. נמצא תקיעה של סוף תר"ת הראשון ותקיעה שהיא התחלת תר"ת השני סמוכות להדדי. עכשיו אם משך בסוף התקיעה האחרונה שבתר"ת הראשון כשיעור ב' תקיעות אין בידו אלא אחת כי אין מפסיקין הסוף מן התחלה ולא עלה בידו אלא תר"ת אחת. ופרקי' פסוקי תקיעתא חדא לחדתי לא פסקי ולעולם שמע תחלת

חשק שלמה על ר"ח א) לגמרא ל"ל כיון דמה שהאריך בשופר אינו אלא סוף תקיעה וכו'. ב) אולי ל"ל וזכרונות ושופרות שמתפללין בר"ה כך מתפללין.